

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ: MRG5980215

ชื่อโครงการ: ดิน น้ำ ข้าวและชาวนา: ข้อเท็จจริงทางชาติพันธุ์วรรณนาของชาวนาบางระกำ

ชื่อนักวิจัย และสถาบัน: ดร.จันิดา บุญวาร์โณ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

E-mail Address : thanidab@nu.ac.th

ระยะเวลาโครงการ: 2 พฤษภาคม 2559 – 1 พฤษภาคม 2561

งานวิจัยขึ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาคำตอบว่า เพราะเหตุใดชาวนาจึงยังทำงานต่อไป ทั้งๆที่พากขาต้องประสบกับปัญหามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาน้ำท่วม ปัญหาน้ำแล้ง นโยบายการบริหารจัดการน้ำที่ปรับเปลี่ยน จังหวัดการเพาะปลูก ความผันผวนของราคาข้าว ปัญหาราคาข้าวต่ำกว่าต้นทุนการผลิต ปัญหาน้ำสินทั้งในระบบและนอกระบบ ฯลฯ และชาวนาต่อสู้ด้วยตัวเอง จึงงานวิจัยขึ้นนี้ถูกออกแบบให้ใช้วิธีการวิจัยทางมนุษยวิทยาแบบชาติพันธุ์วรรณฯ โดยผู้วิจัยทำงานภาคสนามในพื้นที่นอกเขตชลประทานของหมู่บ้านตระโน้มและหมู่บ้านหนองเขากวาย ตำบลบางระกำ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลกซึ่งเป็นพื้นที่นอกเขตชลประทานตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2559 อันทำให้งานวิจัยขึ้นนี้ได้ภาพสะท้อนการทำงานของชาวนาอย่างน้อย 4 รอบวงจากการเพาะปลูกของทุกๆครุภารกิจ ใน 2 ปี ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญของงานวิจัยคือ ชาวนาหมู่บ้านตระโน้มและชาวบ้านหมู่บ้านหนองเขากวาย ที่เคยทั้งทำข้าวนาปีด้วยพันธุ์ข้าวพื้นเมืองและทำข้าวนาปรังด้วยข้าวพันธุ์ไม่ได้ต่อช่วงแสง

จากการศึกษาพบคำตอบว่า จังหวัดการผลิตของชานาในปัจจุบันนั้นรวดเร็วขึ้นแต่ความปราณีต น้อยลง เมื่อเริ่มเปลี่ยนจากการทำข้าวนาปีด้วยพันธุ์ข้าวพื้นเมืองมาเป็นการทำบารัง การที่ชานาสามารถทำนานอกฤดูกาลได้ทำให้ชานาเปลี่ยนจากการพึ่งพารัมชาติอย่างน้ำฝนมาใช้น้ำจากบ่อบาดาลได้ดิน ประกอบกับการทำบารังทำให้ชานาได้รับผลผลิตข้าวต่อไร่สูงจึงเป็นเหตุให้ชานานิยมทำข้าวนาบารังและเพิ่มรอบ วงจากการเพาะปลูก 2-3 ครั้งต่อ 1 ปี อันนำมาซึ่งการผลิตข้าวอายุสั้นที่มีคุณภาพลดลงและมีปริมาณมากเกิน กว่าความต้องการของตลาด กระบวนการผลิตที่รวดเร็วแต่ปราณีตลดลง เช่นนี้ไม่ใช่เป็นพระราชนิมิตต้องการ ผลิตข้าวที่มีคุณภาพ หากแต่เป็นพระปัญหาการเริ่มลงทุนขนาดด้วยหนี้สินเป็นเหตุให้ชานาต้องเพาะปลูก และเก็บเกี่ยวผลผลิตให้เร็วที่สุดและมากที่สุดเพื่อนำเงินไปชำระหนี้ แม้ว่าการทำจะทำให้ชานาต้องเสียกับ ปัญหาน้ำแล้ง ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาราคาข้าวตกต่ำ ปัญหาต้นทุนการผลิตสูง ฯลฯ ชานานี้ยังต้องการทำต่อไปด้วยเหตุผลหลักๆ คือ เพาะพวกราคาต้องยังชีพต่อไปตราบใดที่มีที่ดินทำกิน การทำนาเป็นอาชีพที่ทำให้พวกราช มีรายได้มาจุนเจือชีวิตตนเองและคนในครอบครัว รวมทั้งมีรายได้มาชำระบหนี้สิน ปัญหาของชานาในปัจจุบันจึงไม่ได้อยู่ที่ว่าจะให้ชานาเลิกทำนา แต่อยู่ที่จะทำอย่างไรให้ชานาอย่างคงอยู่รอดต่อไปได้ในสายพัน กรรมตลาด โดยที่ให้ชานาสามารถกลับมาผลิตข้าวอย่างปราณีตและมีคุณภาพ รวมทั้งลดการใช้สารเคมี การเกษตรอย่างเข้มข้นได้

คำสำคัญ : ชานวนばかりกำ จังหวัดการผลิต วิถีการผลิต

Abstract

Project Code : MRG5980215

Project Title : Land, Water, Rice and Peasants: Ethnographic Facts of Peasants in Bang Rakam

Investigator : Thanida Boonwanno

E-mail Address : thanidab@nu.ac.th

Project Period : 2 May 2016 – 1 May 2018

This research aims at enquiring why the peasants still keep on their rice farming even though they face a lot of problems on their rice farm both from an uncontrollable natural factors such as flood and drought and from a structured societal factors such as government policy on water management, indebtedness, fluctuation of the price in rice market and so on. To answer the research questions, the researcher have conducted a 2 years ethnographic filedwork in non-irrigation areas of Ta Mo village and Nong Khao Khwai village in Bang Rakam district, Phitsanulok province. During 2 years fieldwork, the research can describe and explain the mode of rice production of the Bang Rakam peasants during at least 4 cycles of rice cultivation. The key informants of the research are the peasants in Ta Mo and Nong Khao Khwai village who have a lot of experiences both in major and second rice farming.

The research found that the rhythm of rice farming was changed since the peasants had decided to reduce and stop planting a local rice crops (floating rice) to a genetic varieties rice crops which have a short period of growth duration. Consequently, the peasants are able to do rice farming out of rainy season more than 1 cycle of rice production a year. The peasants changed from being dependent on rain water to groundwater instead. Although using groundwater give more opportunity to the peasants to increase their rice production cycle, it also increase a cost of production such as a cost of oil price. The rhythm of rice farming is faster in accordance to the short-term growth duration of second rice farming. Meanwhile, it decreases the refinement of rice cultivation and also cause the amount of rice that exceeds the market demand.

This study inquires the facts that the peasants do not intend to do rice farming rapidly. But their indebtedness in bank loans and personal loans and their household expenses push them to continue their rice farming, especially doing second rice farming. Moreover, the peasants do not stop rice farming because it is their specialization that they have learnt and stocked their knowledge since a previous generation. Thus, The current problem of rice and rice farmers in Thailand is not how to stop the peasants doing rice farm, but how to support them to survive by themselves on market treadmill, and encourage them to rethink about a quality and refined rice cultivation, and also to reduce using an intensive pesticide.

Keywords: Peasant in Bang Rakam, Rhythm of production, Mode of production